

УДК 338.532.43

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК КЕРІВНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ У ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІЙ СФЕРІ*Волкова А.О.,**молодший науковий співробітник**Інституту економіко-правових досліджень НАН України*

В статті розглянуто принцип справедливості як керівний фактор формування тарифної політики держави у сфері житлово-комунальних послуг. Окреслено проблемні аспекти здійснення господарської діяльності з постачання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення за тарифами на рівні нижчому ніж економічно обґрунтовані витрати на їх виробництво. Доведено, що тарифна політика у сфері житлово-комунальних послуг безпосередньо залежить від ціни на газ.

Ключові слова: *принцип справедливості, тарифна політика, тариф, житлово-комунальні-послуги, комунальні послуги, економічно обґрунтовані витрати.*

Про реформування сфери житлово-комунального господарства України говорять часто та не один рік. Справа полягає навіть не в тому, що проблем у галузі багато, а в тому, що з плином часу вони мало й повільно вирішуються, у зв'язку з цим або перероджуються в інші проблеми, або не вирішуються взагалі. Наразі необхідність реформування сфери житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ) часто намагаються підмінити суто технічною модернізацією або, ще гірше, звести до підвищення тарифів для того, щоб вони покривали собівартість послуг, з одного боку, та забезпечували можливість капіталовкладень у реконструкцію та оновлення мереж і обладнання – з іншого [1, с. 1].

Проте, у зв'язку з тим, що стан ЖКГ безпосередньо впливає на процес формування тарифної політики держави у цій сфері, сьогодні, мова повинна йти про комплексне реформування житлово-комунальної сфери. У той же час, враховуючи дуалістичність галузі ЖКГ та її

підвищену соціальну спрямованість, першочерговою проблемою, яка постає особливо гостро у цій сфері, є саме проблема тарифоутворення.

Так, внаслідок зростання, починаючи з 2015 року, вартості житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП), яке розпочалося з майже триразового підвищення ціни на газ, що в свою чергу призвело до підвищення тарифу на електроенергію та відповідно синхронного зростання ціни на тепло та воду – як на гарячу (у структурі вартості якої ціна на газ займає близько 60%), так і на холодну, витрати на оплату ЖКП стали суттєвою складовою бюджету кожної родини. Наразі, доводиться констатувати, що розмір оплати за ЖКП є неспіврозмірним з доходами громадян та унеможливує реалізацію, гарантованого Конституцією України, права громадян на достатній життєвий рівень.

Варто зазначити, що незбалансованість та непрозорість тарифної політики держави у сфері ЖКП та, найголовніше, вкрай низький рівень

впровадження принципу справедливості під час її формування, незважаючи на наявність в економічній системі держави передумов для його утвердження, є одним із найбільш істотних факторів, що визначає інерційність розвитку системи забезпечення життєдіяльності населення України.

Водночас, потребує уваги той факт, що не зважаючи на доволі значне навантаження на платників ЖКП, сучасна практика встановлення тарифів на ЖКП не забезпечує, також, й покриття витрат підприємств ЖКП тарифами, що в свою чергу призводить до їх збитковості.

Таким чином, питання дослідження справедливості як визначального державобудівничого принципу та його ролі у формуванні тарифної політики держави у сфері ЖКП має комплексний характер, який полягає у необхідності дотримання балансу інтересів як споживачів ЖКП, так і суб'єктів господарювання, а також держави.

Вивченням специфіки та особливостей формування та регулювання тарифної політики у сфері ЖКП займалися такі науковці як: О. Амосов, С. Барулін, І. Батіна, О. Вавричук, Є.С. Градобоева, Н. Гура, І.В. Запатріна, К. Каменева, О. Коцюрба, Т.Б. Лебеда, Н. Матвеева, Є.В. Мозговий, Т. Новікова, Г. Онищук, А.Ю. Пастухов, В. Полуянов, В. Хобта та інші. В той же час, не зважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, питанню відображення та необхідності врахування саме принципу справедливості під час формування тарифної політики держави у сфері ЖКП приділено не достатньо уваги, що в свою чергу, зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою статті є дослідження ефективності тарифної політики у сфері житлово-комунальних послуг за умови реалізації принципу справедливості.

Справедливість, як зазначає Дж. Ролз у своєму дослідженні «Теорія справедливості», – це перша чеснота суспільних інститутів. Тому в справедливому суспільстві повинні бути

встановлені свободи громадян, а права, які гарантуються справедливістю, не повинні бути предметом політичного торгу або ж калькуляції соціальних інтересів [2, с. 38]. Незважаючи на будь-які можливі політичні зміни (зміну політичного курсу, правлячої еліти, ідеологічної перебудову, реструктуризації системи управління державою тощо) [3, с. 243], відображення та дотримання принципу справедливості під час формування державної політики є одним із найважливіших завдань.

Держава гарантує правовий захист та повинна забезпечувати гідне життя громадянам. Проте, цей зв'язок є двостороннім: держава заради забезпечення гідності громадян і громадяни заради забезпечення гідності держави. У зв'язку з цим, абсолютно слушним є твердження М. Волзера про те, що від часів стародавніх Афінів і до сучасної американської «держави добробуту» «ніколи не було такої держави, яка б не забезпечувала або не прагнула забезпечити потреби своїх членів тією мірою, якою вони свої потреби усвідомлюють» [3, с. 245]. Тобто, держава з позиції справедливості повинна піклуватися про потреби своїх громадян, зокрема, забезпечувати розподіл благ пропорційно до потреб та стежити за тим, щоб розподіл визнавав і підтримував основоположну рівноправність членства в суспільстві.

Важливо зазначити, що саме проголошення України на конституційному рівні соціальною та правовою державою, виступає передумовою для відображення принципу справедливості в тарифній політиці держави у сфері ЖКП.

Відповідно до п.п. 5-7 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 р. № 1875-IV (далі – Закон № 1875-IV), державна політика у сфері ЖКП базується, зокрема, на таких принципах як:

– забезпечення рівних можливостей доступу до отримання мінімальних норм ЖКП для споживачів незалежно від соціального, майнового стану, віку,

місцеперебування та форми власності юридичних осіб тощо;

– дотримання встановлених стандартів, нормативів, норм, порядків і правил щодо кількості та якості ЖКП;

– забезпечення соціального захисту малозабезпечених громадян [4].

У той же час, можна виділити й одні з основних принципів, на яких базується державна тарифна політика у сфері ЖКП. Зокрема, ними відповідно до п. 3 та п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону № 1875-IV є:

– принцип забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують та/або надають ЖКП, на умовах самофінансування та досягнення рівня економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво;

– принцип регулювання цін/тарифів на ЖКП з урахуванням досягнутого рівня соціально-економічного розвитку, природних особливостей відповідного регіону та технічних [4].

Відповідно до ч. 2 ст. 31 Закону № 1875-IV якого виконавці/виробники здійснюють розрахунки економічно обґрунтованих витрат на виробництво (надання) ЖКП і подають їх органам, уповноваженим здійснювати встановлення тарифів [4].

На даний час, органом державного регулювання у сфері комунальних послуг, згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» від 09.07.2010 р. № 2479-VI (далі – Закон № 2479-VI) [5], є національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – Національна комісія). Відповідно до абз. 8 п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону № 2479-VI Національна комісія здійснює, зокрема встановлення тарифів на комунальні послуги суб'єктам природних монополій та суб'єктам господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється Національною комісією [5].

Проте, важливо зазначити, що згідно з положеннями абз. 2 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про природні монополії» від 20.04.2000 р. № 1682-III у випадках, встановлених законом, державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій може здійснюватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [6]. У зв'язку з вищевикладеним, ціни/тарифи на комунальні послуги та послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, відповідно до ч. 2 ст. 14 Закону № 1875-IV формуються і затверджуються центральними органами виконавчої влади, національними комісіями, що здійснюють державне регулювання у відповідних сферах, та органами місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень, визначених законом [4].

Так, керуючись вимогами законів України «Про природні монополії» [6], «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» [5], «Про житлово-комунальні послуги» [4], «Про теплопостачання» [7], «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» [8], та відповідно до визначених Положенням про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затвердженим Указом Президента України від 10.09.2014 р. № 715 [9] завдань, Національна комісія, зокрема, встановлює тарифи на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, комунальні послуги для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється Національною комісією.

Водночас, відповідно до підп. 2 п. а ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження, зокрема встановлення в порядку і межах, визначених законом, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію,

централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, послуги з централізованого опалення, послуги з централізованого постачання холодної води, послуги з централізованого постачання гарячої води, послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), які встановлюються Національною комісією), транспортні та інші послуги [10].

Таким чином, Національна комісія встановлює тарифи на теплову енергію, послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води та централізоване водопостачання та водовідведення для суб'єктів природних монополій, ліцензування діяльності яких здійснюється Національною комісією (у разі якщо суб'єкт господарювання здійснює (або має намір здійснювати) діяльність з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії, а також з централізованого водопостачання та водовідведення в обсягах, що перевищує рівень, визначений Ліцензійними умовами), а органи місцевого самоврядування встановлюють тарифи на теплову енергію і на зазначені послуги підприємствам, які не підпадають під державне регулювання Національною комісією.

У результаті проведеного аналізу було встановлено, що порядок формування тарифів на ЖКП регламентується Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 01.06.2011 р. № 869 (далі – Постанова № 869) [11] і має за мету забезпечити єдиний підхід до формування тарифів у сфері ЖКП для всіх регіонів. Відповідно до вимог Постанови № 869, розрахунки економічно обґрунтованих витрат здійснюють виробники комунальних послуг. При цьому Порядки формування тарифів, затверджені Постановою № 869 [11], чітко визначають, які саме статті витрат включаються до складу планових економічно обґрунтованих витрат. Наразі,

основною проблемою є те, що переважній більшості комунальних підприємств не вдається досягти балансу між плановими та фактичними витратами через те, що структура планового тарифу та фактичні витрати, як правило, суттєво відрізняються.

Варто зазначити, що реалізація єдиного підходу до формування тарифів на ЖКП дає змогу запровадити механізм розрахунку економічно обґрунтованих тарифів на підставі державних, галузевих норм і нормативів на ЖКП для підприємств усіх форм власності, забезпечити єдині принципи та методичні основи формування тарифів, увести єдину класифікацію витрат, які включаються до складу повної собівартості ЖКП, запобігати включенню до складу тарифів витрат, безпосередньо не пов'язаних з наданням таких послуг.

Положеннями ст. 31 Закону № 1875-IV закріплено, що у разі зміни протягом строку дії цін/тарифів обсягу окремих складових економічно обґрунтованих витрат з причин, які не залежать від виконавця/виробника, зокрема, збільшення або зменшення податків і зборів, мінімальної заробітної плати, орендної плати та амортизаційних відрахувань, підвищення або зниження цін на паливно-енергетичні та інші матеріальні ресурси, виконавці/виробники проводять коригування встановлених цін/тарифів на ЖКП і подають на затвердження до органу, уповноваженого здійснювати встановлення таких цін/тарифів [4].

Яскравим прикладом такої ситуації є прийняті Урядом України та Верховною Радою України з початку 2016 р. зміни до чинного законодавства України, які внаслідок цінових коливань (змін) на ринку природного газу, суттєво вплинули на рівень тарифів на теплову енергію, що негативно позначилося, як на загальній економічній обстановці в країні, так і на добробуті кожного громадянина.

Так, наразі, згідно з п. 13 Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для

забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 р. № 187, Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» з 1 квітня 2017 р. здійснює продаж/постачання природного газу ... для побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та виробників теплової енергії в рамках виробництва теплової енергії з метою надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню та релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються релігійними організаціями для провадження їх виробничої діяльності) за ціною, що становить 4942 гривні за 1000 куб. метрів (без урахування податку на додану вартість, тарифів на транспортування та розподіл природного газу, які підлягають обов'язковій оплаті відповідно до умов договорів розподілу природного газу та величини торговельної надбавки (націнки) постачальника природного газу із спеціальними обов'язками, максимальний рівень якої визначений пунктом 14 цього Положення) [12].

У свою чергу, важливо зазначити, що вищезазначена ціна природного газу встановлена на період з 1 квітня 2017 р. по 1 квітня 2018 р. та насправді матиме дещо інший розмір, оскільки разом з тарифом на розподіл та транспортування (732,70 грн.) та з врахуванням ПДВ (1159,65 грн.) становитиме 6957,90 грн. за 1000 куб. метрів та, в свою чергу, відповідатиме, як зазначають урядовці, ринковій ціні на природний газ.

Складність так би мовити полягає у тому, що ціна на природний газ, як зазначалося раніше, безпосередньо впливає на рівень тарифів на теплову енергію, собівартість якої, включається до складу структури тарифів на централізоване

опалення та централізоване постачання гарячої води.

Тобто, називаючи встановлені ціни на газ ринковими, а також розуміючи, що збільшення ціни на газ безпосередньо вплине на формування вищезазначених тарифів, потрібно все ж таки констатувати, що 50-70% населення не будуть спроможні їх сплачувати.

Так наразі, Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 р. № 1801-VIII, закріплено, що з 1 травня 2017 р. прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць дорівнює 1 624 грн., в свою чергу розмір мінімальної заробітної плати з 1 січня 2017 р. складає 3200 грн. [13]. В той час, як за офіційною інформацією Міністерства соціальної політики України [14] фактичний розмір прожиткового мінімуму в цінах вересня 2017 р. у розрахунку на місяць на одну особу абсолютно не відповідає тому прожитковому рівню, розмір якого затверджено вищезазначеним Законом, оскільки фактичний прожитковий мінімум дорівнював 2 980 грн., а з урахуванням суми обов'язкових платежів 3 419 грн. До речі, навіть, більше розміру мінімальної заробітної плати. Таким чином, наразі, на законодавчому рівні, закріплено прожитковий мінімум, який у два рази є меншим, ніж громадянам дійсно необхідно коштів для того, щоб жити або точніше вижити в умовах істотної інфляції та підвищення вартості тарифів на ЖКП.

Варто зазначити, що з кожним підвищенням цін і тарифів на ЖКП, говорити про відображення принципу справедливості під час формування тарифної політики держави у сфері ЖКП, абсолютно не має підстав, оскільки він не береться до уваги взагалі. У зв'язку з цим, вищезазначені проблеми ще більше загострюються та призводять до незадоволення суспільства політикою держави з окреслених питань.

У зв'язку з прийняттям Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою

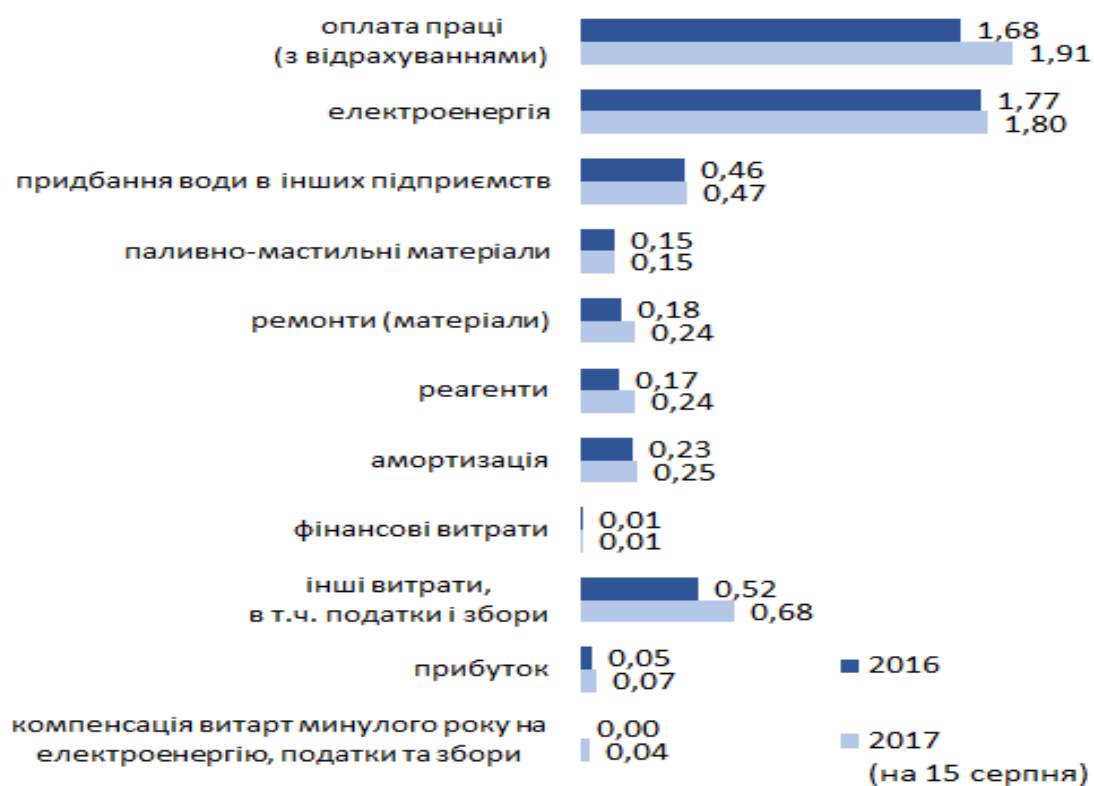

України протягом 2016 року змін до чинного законодавства, які мали суттєвий вплив на рівень тарифів на теплову енергію, та з метою приведення витрат на паливо, електроенергію, покупну теплову енергію, собівартості виробництва теплової енергії власних ТЕЦ, ТЕС, КГУ, АЕС, витрат на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи у структурі тарифів на теплову енергію у відповідність до встановлених законодавством норм, Національною комісією на відкритому засіданні 05 травня 2016 року було прийнято рішення про схвалення та оприлюднення на офіційному сайті Національної комісії тарифів зі

населення та на послуги з централізованого опалення і централізованого постачання гарячої води, що надаються населенню.

Так, наразі на офіційному сайті Національної комісії розміщена середньозважена структура тарифу на централізоване водопостачання станом на 15.08.2017 р., а також складові середньозваженого тарифу на централізоване водопостачання

В свою чергу, у нижченаведеній таблиці можна побачити збільшення у серпні 2017 р. складових середньозваженого тарифу на централізоване водопостачання по відношення до аналогічного місяця у

структурою: на теплову енергію для потреб

2016 р. [15].

Рисунок 1. – Складові середньозваженого тарифу на централізоване водопостачання (грн/куб.м)

Наразі одним з найбільших складових середньозваженого тарифу на централізоване водопостачання є оплата праці (з відрахуваннями), яка дорівнює 1,91 грн./куб.м вартості послуги, а також електроенергія, яка дорівнює 1,68 грн./куб.м. Як бачимо, тариф на централізоване водопостачання

безпосередньо залежить від тарифів на електричну енергію, рівня мінімальної заробітної плати, цін на матеріально-технічні ресурси тощо, що підтверджує той факт, що в економіці все підпорядковується певним взаємозв'язкам.

У зв'язку з тим, що вартість складових постійно зростає з незалежних від

підприємств водопостачання та водовідведення причин, надання споживачам послуг за тарифами, які не відшкодовують фактичних витрат підприємств, призводить перш за все до обмеженості коштів підприємств для здійснення розрахунків за спожиті енергоносії, виплати заробітної плати працівникам, придбання реагентів, сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету. Як наслідок, погіршується фінансово-економічний стан підприємств.

Яскравим прикладом здійснення господарської діяльності з постачання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення за тарифами на рівні нижчому ніж економічно обґрунтовані витрати на їх виробництво, що призвело до недоотримання доходів та понесенню зайвих (неефективних) витрат, є діяльність Комунального виробничого підприємства «Краматорський водоканал» (далі – КВП «Краматорський водоканал») за період з 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р.

Так, аналіз фактичних доходів та витрат КВП «Краматорський водоканал» за

період з 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р. у співставленні з діючими тарифами свідчить про збитковість тарифів, які затверджені Національною комісією для КВП «Краматорський водоканал». За період з 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р. доходи від надання послуг централізованого водопостачання та водовідведення, тобто чистий дохід КВП «Краматорський водоканал» становив 153 753 тис. грн., при фактичних витратах, тобто операційних витратах, які дорівнювали 263 609 тис. грн. [16]

У наслідок того, що фактична собівартість надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення за період з 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р. перевищувала встановлені Національною комісією тарифи, КВП «Краматорський водоканал» було вимушене здійснювати розрахунок різниці в тарифах на послуги, що надавались населенню.

Окупність тарифів на послуги водопостачання та водовідведення КВП «Краматорський водоканал» склала:

Таблиця 1. Окупність тарифів на послуги водопостачання та водовідведення КВП «Краматорський водоканал»

Період	Водопостачання	Водовідведення
2014 рік	76,5%	72%
2015 рік	90%	87,5%,
2016 р.	79,5%	73,8%
Січень-квітень 2017 року	76,8%	66,2%.

У свою чергу, загальна рентабельність послуг водопостачання та водовідведення у 2015 р. склала мінус -32,1%, у 2016 р. - мінус -16,3%, у 2016 р. - мінус 17,1% та за I квартал 2017 р. - мінус 20,1% [16].

В умовах сьогодення, надання споживачам ЖКП за тарифами, які не відшкодовують фактичних витрат підприємств, призводить до обмеженості коштів підприємств для здійснення розрахунків за спожиті енергоносії, виплати

заробітної плати працівникам, сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету.

Варто зазначити, у зв'язку зі зміною протягом 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р. цін на електроенергію, паливо, воду, зростанням мінімальної заробітної плати та податків та зборів, КВП «Краматорський водоканал», відповідно до вимог законодавства, було проведено розрахунок коригування тарифів, у зв'язку з цим, Національній комісії

надавались листи-заявки про затвердження коригуючих тарифів. Проте, коригування тарифів проводилось Національною комісією не в повному обсязі.

Так, наприклад, протягом 2014-2015 років Національною комісією у структурі тарифів по водопостачанню та водовідведенню КВП «Краматорський водоканал» було зменшено собівартість, зокрема:

- постановою Національної комісії від 15.08.2014 р. № 1155 по водопостачанню на 5 795 тис.грн. та по водовідведенню на 3 299 тис.грн. [17];
- постановою Національної комісії від 26.03.2015 р. № 897 на 4 136 тис.грн. та по водовідведенню на 3 100 тис.грн. [18];
- постановою Національної комісії від 10.12.2015 р. № 2946 на

2 151,5 тис.грн. по водовідведенню на 4 527 тис.грн. [19]

Проаналізувавши наведені дані, потрібно зазначити, що за умови введення в дію єдиних тарифів на рівні виробничої собівартості послуг, що принаймні фактично забезпечували б лише беззбитковість виробництва за 1 м.куб. (без ПДВ), КВП «Краматорський водоканал» мало б можливість отримати додатковий дохід від послуг з водопостачання та водовідведення.

У цьому контексті, заслуговує уваги той факт, що за 2014-2017 роки дебіторська заборгованість КВП «Краматорський водоканал» мала тенденцію до зростання, при цьому із загальної суми заборгованості значна частка належить саме заборгованості населення:

Таблиця 2. Стан дебіторської заборгованості КВП «Краматорський водоканал» за 2014-2017 рр.

станом на 01.01.2014 р.	станом на 01.01.2015 р.	станом на 01.01.2016 р.	станом на 01.01.2017 р.	станом на 30.04.2017 р.
Загальна сума заборгованості				
12 767,0 тис.грн.	35 621,8 тис.грн.	41 311,4 тис.грн.	47 631,6 тис.грн.	49 503,8 тис.грн.
Суми заборгованості населення за спожиті послуги водопостачання та водовідведення				
10442,3 тис.грн. (81,8%)	33159,4 тис.грн. (93,1%)	39357,8 тис.грн. (95,3%)	44969,2 тис.грн. (94,4%)	47175,2 тис.грн. (95,3%)

Тобто, як бачимо визначення об'єктивно справедливої ціни для споживачів, з урахуванням реальної платоспроможності, та необхідність введення в дію єдиних тарифів на рівні виробничої собівартості послуг з водопостачання та водовідведення є тим балансом інтересів, досягнення якого повинна прагнути соціальна та правова держава, дотримуючись при цьому, під час формування тарифної політики у сфері ЖКП, такого загального принципу прав як принцип справедливості.

Підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що дослідження справедливості як визначального державобудівничого принципу, його ролі у формуванні тарифної політики держави у сфері ЖКП має комплексний характер, який полягає у необхідності дотримання балансу інтересів усіх суб'єктів житлово-комунальної сфери. В той же час вкрай, доводиться констатувати, доволі низький рівень впровадження принципу справедливості під час формування тарифної політики держави у сфері ЖКП, незважаючи на наявність в економічній системі держави передумов для його утвердження.

Вважаємо, що головною метою удосконалення тарифної політики у сфері ЖКП є забезпечення балансу економічних інтересів держави, споживачів послуг та підприємства, що безумовно повинно забезпечувати стабільність тарифів, їх гнучкість та прогнозованість. Такий баланс дозволив би адекватно реагувати на зміни зовнішніх умов та потреб ринку, забезпечувати досягнення визначених цілей для максимальної ефективності функціонування тарифної політики у сфері ЖКП. В результаті проведеного дослідження було:

обґрунтовано, що особливості ЖКГ як галузі, а також відповідна їм специфіка ціноутворення зумовлюють поєднання витратного та ринкового механізмів формування тарифів. Тобто, виходячи з

об'єктивних витрат, формується ціна виробництва послуг, яка є основою формування тарифів ЖКГ;

виявлено, що зростання цін та тарифів на комунальні послуги обумовлено низькою ефективністю діяльності підприємств сфери ЖКГ, їх необґрунтованістю та неможливістю вийти на рівень самоокупності. Зокрема, внаслідок здійснення господарської діяльності за тарифами на рівні нижчому ніж економічно обґрунтовані витрати на їх виробництво, підприємствами недотримуються доходи, що призводить до понесення зайвих (неефективних) витрат та збитковості;

зазначено, що платоспроможність споживачів ЖКП зростає, якщо за інших рівних умов або зростуть їх реальні доходи, або зменшиться вартість ЖКП послуг.

Таким чином, усі вищезазначені аспекти, свідчать про нерегульованість існуючого механізму тарифоутворення у ЖКГ, що в свою чергу зумовлює необхідність його подальшого вдосконалення, враховуючи при цьому такий загальноправовий принцип права як принцип справедливості.

Література:

1. Звіт «Житлово-комунальна сфера: у пошуках господаря», підготовленому CASE Україна в рамках проекту «Популярна економіка: моніторинг реформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: caseukraine.com.ua.
2. Ролз Д. Теорія справедливості / Д. Ролз; пер. з англ. О. Мокровольського. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 822 с.
3. Агарков О.А. Принцип соціальної справедливості як основа методології соціально-політичного маркетингу / О.А. Агарков // Український науковий журнал. Освіта регіону. Політологія. Психологія комунікації. – К.: Ун-т «Україна», 2011. – № 4. – С. 243-248.
4. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV //

Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 514.

5. Про державне регулювання у сфері комунальних послуг: Закон України від 09.07.2010 р. № 2479-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 49. – Ст. 571.

6. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 р. № 1682-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 30. – Ст. 238.

7. Про теплопостачання: Закон України від 02.06.2005 р. № 2633-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 28. – Ст. 373.

8. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення: Закон України від 10.01.2002 № 2918-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. – Ст. 112.

9. Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: указ Президента України від 10.09.2014 р. № 715 Офіційний вісник України. – 2014. – № 74. – Ст. 2083.

10. Про місцеве самоврядування в Україні від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

11. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 р. № 869 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 62. – Ст. 2472.

12. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: постанова Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 р. № 187 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 29. – Ст. 847.

13. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21.12.2016 р. № 1801-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 3. – Ст. 31.

14. Інформація щодо фактичного розміру прожиткового мінімуму за вересень 2017 р. // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/14168.html>.

15. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/?id=15180>.

16. Аудиторський звіт Управління Східного офісу Держаудитслужби в Донецькій області за результатами державного фінансового аудиту діяльності Комунального виробничого підприємства «Краматорський водоканал» за період з 01.01.2014 р. по 30.04.2017 р. від 14.09.2017 р. № 05.06-20/001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=133918.

17. Про встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення КВП «Краматорський водоканал»: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 15.08.2014 р. № 1155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nerc.gov.ua/index.php?id=18250>.

18. Про встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення КВП «КРАМАТОРСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ»: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 26.03.2015 р. № 897 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www4.nerc.gov.ua/index.php?id=14969>.

19. Про встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення КВП «Краматорський водоканал»: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 10.12.2015 р. № 2946 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу:
<http://nerc.gov.ua/index.php?id=18250>.

References:

1. Zvit «Zhytlovo-komunalna sfera: u poshukakh hospodaria», pidhotovlenomu CASE Ukraina v ramkakh proektu «Populiarna ekonomika: monitorynh reform» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: caseukraine.com.ua.
2. Rolz D. Teoriia spravedlyvosti / D. Rolz; per. z anhl. O. Mokrovolskoho. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2001. – 822 s.
3. Aharkov O.A. Pryntsyp sotsialnoi spravedlyvosti yak osnova metodolohii sotsialno-politychnoho marketynhu / O.A. Aharkov // Ukrainskyi naukovyi zhurnal. Osvita rehionu. Politolohiia. Psykholohiia komunikatsii. – K.: Un-t «Ukraina», 2011. – № 4. – S. 243-248.
4. Pro zhytlovo-komunalni posluhy: Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 r. № 1875-IV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2004. – № 47. – St. 514.
5. Pro derzhavne rehuliuвання u sferi komunalnykh posluh: Zakon Ukrainy vid 09.07.2010 r. № 2479-VI // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2010. – № 49. – St. 571.
6. Pro pryrodni monopolii: Zakon Ukrainy vid 20.04.2000 r. № 1682-III // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2000. – № 30. – St. 238.
7. Pro teplopostachannia: Zakon Ukrainy vid 02.06.2005 r. № 2633-IV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2005. – 28. – St. 373.
8. Pro pytnu vodu, pytne vodopostachannia ta vodovidvedennia: Zakon Ukrainy vid 10.01.2002 № 2918-III // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2002. – № 16. – St. 112.
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Natsionalnu komisiuu, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh: ukaz Prezidenta Ukrainy vid 10.09.2014 r. № 715 Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2014. – № 74. – St. 2083.
10. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1997. – № 24. – St. 170.
11. Pro zabezpechennia yedynoho pidkhotu do formuvannia taryfiv na zhytlovo-komunalni posluhy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.06.2011 r. № 869 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2011. – № 62. – St. 2472.
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pokladennia spetsialnykh oboviazkiv na subiektiv rynku pryrodnoho hazu dlia zabezpechennia zahalnosuspilnykh interesiv u protsesi funktsionuvannia rynku pryrodnoho hazu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.03.2017 r. № 187 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2017. – № 29. – St. 847.
13. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2017 rik: Zakon Ukrainy vid 21.12.2016 r. № 1801-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady. – 2017. – № 3. – St. 31.
14. Informatsiia shchodo faktychnoho rozmiru prozhytkovoho minimumu za veresen 2017 r. // Ofitsiinyi sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.msp.gov.ua/news/14168.html>.
15. Ofitsiinyi sait Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nerc.gov.ua/?id=15180>.
16. Audytorskyi zvit Upravlinnia Skhidnoho ofisu Derzhadytslyzhyby v Donetskii oblasti za rezultatamy derzhavnoho finansovoho audytu diialnosti Komunalnoho vyrobnychoho pidpriemstva «Kramatorskyi vodokanal» za period z 01.01.2014 r. po 30.04.2017 r. vid 14.09.2017 r. № 05.06-20/001 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: dkrs.kmu.gov.ua/kru/doccatalog/document?id=133918.
17. Pro vstanovlennia taryfiv na tsentralizovane vodopostachannia ta vodovidvedennia KVP «Kramatorskyi

vodokanal»: postanova Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh vid 15.08.2014 r. № 1155 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nerc.gov.ua/index.php?id=18250>.

18. Pro vstanovlennia taryfiv na tsentralizovane vodopostachannia ta vodovidvedennia KVP «KRAMATORSKYI VODOKANAL» »: postanova Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh vid 26.03.2015 r. № 897 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www4.nerc.gov.ua/index.php?id=14969>.

19. Pro vstanovlennia taryfiv na tsentralizovane vodopostachannia ta vodovidvedennia KVP «Kramatorskyi vodokanal»: postanova Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferakh enerhetyky ta komunalnykh posluh vid 10.12.2015 r. № 2946 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nerc.gov.ua/index.php?id=18250>.

Волкова А.О. Принцип справедливости как руководящий фактор формирования тарифной политики у жилищно-коммунальной сфере. – Статья.

В статье рассмотрен принцип справедливости как руководящий фактор формирования тарифной политики государства в сфере жилищно-коммунальных услуг. Определены проблемные аспекты осуществления хозяйственной деятельности по поставке услуг централизованного водоснабжения и водоотвода по тарифам на уровне ниже чем экономически обоснованные затраты на их производство. Доказано, что тарифная политика в сфере жилищно-коммунальных услуг напрямую зависит от цены на газ.

Ключевые слова: принцип справедливости, тарифная политика, тариф, жилищно-коммунальные-услуги, коммунальные услуги, экономически обоснованные расходы.

Volkova A.O. The principle of justice as a guiding factor in the formulation of tariff policy in the housing and communal sphere. – Article.

The article deals with the current state of the state tariff policy in the field of housing and communal services and noted the important role in its formation of the principle of justice. The problems of realization of the principle of justice in the tariff policy of the state in the sphere of housing and communal services are outlined. It is substantiated that housing and communal services are aimed at satisfying the basic needs of the population and are vital for life support. It is proved that the study of justice as a defining state-building principle, its role in shaping the tariff policy of the state in the field of housing and communal services is complex. It is substantiated that the features of housing and communal services as an industry, as well as their specific pricing, determine the combination of cost and market mechanisms of tariff formation. It is revealed that the growth of prices and tariffs for utilities is due to the low efficiency of the activity of enterprises in the housing and communal services sector, their unreasonableness and the inability to reach the level of self-sufficiency. It is proved that as a result of economic activity at tariffs below the economically justified costs of their production, enterprises do not receive income, which leads to incurred excessive (ineffective) costs and loss-making.

Key words: principle of justice, tariff policy, tariff, housing and communal services, utilities, economically justified expenses.

Авторська довідка:

Волкова Анастасія Олександрівна, молодший науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства Інституту економіко-правових досліджень НАН України.

Стаття подана до друку: 22.05.2017р.